

Drago Kos

Konstrukcija razvojnih scenarijev

V prvem delu besedilo predstavlja in komentira konstrukcijo scenarijev, kot uporabno metodo simuliranja družbenega razvoja. Kvaliteta te metode, je njena interdisciplinarnost oz. transdisciplinarnost, t.j. da omogoča vključevanje velikega števila raznovrstnih podatkov in konceptov iz različnih strokovnih disciplin. Ključna omejitev pa je nevarnost pre/velike redukcije družbene kompleksnosti, ki je posledica prizadevanja sestaviti relativno enostavne in zaključene podobe prihodnosti. V drugem delu so predstavljeni štirje prototipni scenarij (prostorskega) razvoja Slovenije: ničelni, predmoderni, moderni in postmoderni. S konkretizacijo scenarijske metode avtor poizkuša ilustrirati in preverjati njeno uporabnost za spodbujanje interdisciplinarnega razpravljanja o bodočem družbenem in prostorskem razvoju.

Bojan Radej

Pridobitništvo, kapitalizem in trajnostni razvoj - razprava o konsistenci agoniziranih naložbenih alternativ

Zaradi pogoste neintegritnosti pridobitnih naložb z nepridobitnimi učinki (socialnimi in človeškimi) je Solow (1986) utemeljil zahtevo po trajnostnem ohranjanju razvojnih možnosti, kot v času neposlabšani premostljivosti prepada med potrebami in bogastvi (Robinson, 1932). Zahteva je doslej izpolnjena le za pridobitne učinke pridobitnih naložb, ker se jim edinim prizna pravica do poplačila oportunitetnih izgub (Hayek, 1992). Zato preizkušamo tezo: dokler so pridobitna bogastva upravljana kot relativno redka, je treba tudi naložbe nepridobitnih obravnavati kot kapital. Kapitalizacija nepridobitnih bogastev ne zahteva njihove podreditve motivu dobička, če najprej opustimo redukcionistično obravnavo premostitvenega problema. Foucault antagonistično obravnavo pojavov preseže z njihovo vzročno multiplikacijo (Burchell in dr., 1991), ki identificira substantivne racionalnosti (Weber, 1968) za preživitveno naprežanje. Odkritje preživitveno utemeljene različnosti deantagonizira alokacijske alternative, hkrati pa agonizira konkretne alternative. Agonija je posledica medsebojnega izzivanja s preverjanjem samoobvladanosti naložbenih preferenc, ki teži k širjenju obzorij oportunitetnosti (integraciji). Z deantagonizacijo alternative lahko postanejo konsistentne, tj. racionalne in demokratične obenem (Arrow, 1994). Zato se naj razvojna vloga države in državljanov spremeni: (i) država naj se vzdrži intervencij v izbiro in skrbi le za konsistentnost usklajevanj, procesno arbitražo in usposabljanje državljanov za uveljavljanje njihovih preferenc; (ii) usklajevanja mora postati večstopenjsko in diferencirano; najprej naj bodo izločene medsebojno izključljive preference, nato najmanj integrirane in nazadnje še najmanj Pareto učinkovite; (iii) identificirati diferencirane premostitvene stile in jih uveljaviti kot temeljno človekovo ekonomsko pravico.

Anthony Zamparutti

FDI and the Environment in Developing Countries: a Brief Note on the Policy Dilemmas of Globalisation

V zadnjih dveh desetletjih se je priliv neposrednih tujih investicij (NTI) v države v razvoju izredno povečal. Ta vidik gospodarske globalizacije sproža vprašanja glede kakovosti okolja in trajnostnega razvoja. Pregled podatkov in študije posameznih primerov kažejo, da pri NTI v državah v razvoju do sedaj ni prišlo do tipičnega vzorca pozitivnih ali negativnih vplivov na okolje. V okviru kompleksnega vzorca, ki se počasi izoblikuje, so veliki projekti NTI v sektorju naravnih virov povzročili precejšnjo (in po vsej verjetnosti nepopravljivo) škodo. Nedavni projekti, izvedeni v predelovalnih dejavnostih pa kažejo, da imajo NTI v določenih okoliščinah lahko tudi pozitivno okoljsko vlogo. Vendar pa se eden od ključnih dejavnikov - okoljsko upravljanje v državah v razvoju - srečuje s precejšnjim implementacijskim deficitom. Ta deficit, ki odraža tudi trenutne svetovne politične razmere, predstavlja velik problem za trajnostni razvoj. V trenutnih svetovnih političnih okoliščinah pa se prizadevanja za izboljšanje okoljskega upravljanja na svetovni ravni soočajo s precejšnjimi ovirami.

Renata Slabe Erker

Metodologija indeksa okoljske trajnosti Svetovnega ekonomskega foruma in rezultati njegovih prvih ocen

V prispevku predstavljam metodologijo indeksa okoljske trajnosti OTI z namenom oblikovanja orodja za obravnavo okoljskega razvoja in implementacijskega deficita. Predstavljeni so glavni rezultati benchmarkinga, SWOT analize in analize dinamike OTI za Slovenijo. Slovenija se po OTI uvršča na 24 mesto med 122 državami, v zoženem vzorcu 25 najbolj referenčnih držav (EU, pristopnice, ZDA, Hrvaška, Makedonija) pa na 15 mesto; slovenska uvrstitev je dosežek sedmih netrajnostnih indikatorjev izmed dvaindvajsetih, ki zbirno gledano kažejo na slabo odzivnost države pri reševanju okoljskih problemov. Visoke vrednosti Slovenija dosega pri indikatorjih, ki kažejo stanje socialno-okoljskih dimenzij razvoja in poudarek znanosti in tehnologiji. Primerjava OTI v letu 2002 glede na predhodnje leto, ko je bil OTI prvič ocenjen, pokaže na izboljšanje uvrstitve Slovenije za 3,47 odstotnih točk (od 18,97 maksimalno možnih) in približevanje najboljši vrednosti za 6,59 odstotnih točk. Okoljska trajnost se torej v Sloveniji v letu 2002 izboljšuje. S primerjavo ranga indikatorjev politik (16. mesto med 25) in ranga indikatorjev izhodiščnega stanja (11. mesto) pa ugotovimo, da Slovenija svoje danosti okoljskega razvoja izgublja. Zabeleženo izboljšanje je bistveno preskromno, da bi v obravnavanem obdobju lahko slovenski ekonomski razvoj obravnavali kot okoljsko uravnotežen.

Viktor Grilc, Mirko Lešnjak

"Čista proizvodnja" - pristop k trajnostnemu razvoju v industriji

Podan je pregled pristopov k izvajanju industrijskega trajnostnega razvoja v industrijski dejavnosti, od čistilnih pristopov, preko ločenega zbiranja oz. regeneriranja in recikliranja, do preventivnih, usmerjenih v preprečevanje možnosti nastajanja, z ultimativno varianto družbe brez odpadkov in emisij. Podrobneje so prikazani motivacijski in regulatorni instrumenti za povečevanje učinkovitosti ter čistosti industrijskih procesov, ki se izpričujejo v tehnični in komercialni uspešnosti ter kriteriji za njihovo merjenje. Opisane so slovenske izkušnje z uvajanjem trajnostnega razvoja s prostovoljnim uvajanjem sistemov za upravljanje z okoljem (Čista proizvodnja).

Roland Clift

An Introduction to Life Cycle Assessment

V prispevku predstavljamo uvod v oceno življenjskega ciklusa in nekatera glavna področja njene uporabe. Ocena življenjskega ciklusa je eno izmed orodij za ocenjevanje okoljske uspešnosti gospodarskih dejavnosti, skupaj pa predstavljata novo nastajajoče področje analize okoljskega sistema. Posebna značilnost ocene življenjskega ciklusa je, da preučuje celotno nabavno verigo, katere končni cilj je storitev ali delovanje, torej od primarnih surovin do ravnanja z odpadki ali recikliranja. Oceno življenjskega ciklusa poznamo tudi pod imenom analiza "od zibelke do groba". V fazi, ki se imenuje analiza zalog, izrabo virov, emisije in odpadke ocenimo za celotno nabavno verigo. S pomočjo ocene vplivov življenjskega ciklusa nato preučimo zaloge z vidika njenih možnih učinkov na okolje. Oceno življenjskega ciklusa smo uporabili za izboljšanje okoljskega učinka izdelkov. Razširjena odgovornost proizvajalcev predstavlja dodatno spodbudo za uporabo ocene življenjskega ciklusa pri načrtovanju izdelkov, namenjenih za upravljanje na koncu njihove uporabne dobe. Ocena življenjskega ciklusa je trdno zasidrana v okoljsko politiko EU, denimo preko integrirane politike izdelkov ali okoljske deklaracije izdelkov.

Erika Oblak

Gospodarjenje z odpadno embalažo in približevanje EU

V prihodnjih letih bo tudi v Sloveniji vzpostavljen sistem ravnanja z embalažo, katerega cilje določa smernica 94/62EC. Sistem v celoti povzema predpisane evropske cilje; ukrepi preventive, vzpostavljanje krožnih snovnih tokov in načelo odgovornosti proizvajalca kot najbolj progresivni načini reševanja tega okoljskega problema pa si bodo svoje mesto v Sloveniji šele morali izboriti, ker je sedaj zamišljen sistem ravnanja zastavljen zgolj kurativno in za doseganje minimalnih evropskih ciljev. Ta neambicioznost nas napeljuje k prepričanju, da takšno ravnanje okoljske politike že najavlja

tudi čisto določeno tehnologijo ravnanja z odpadki s sežigom. To je sicer konvencionalna centralizirana tehnologija velikega obsega, ki pa po desetletjih uporabe v evropskih državah kaže dve veliki slabosti: nesprejemljivost z okoljskega stališča zaradi emisij akumulativnih kancerogenov in poslovna nezanimivost zaradi primerjalno višjih kapitalskih stroškov, kot jih imajo tehnološko manj intenzivni sistemi ločenega zbiranja in snovne predelave. V prispevku s pregledom izkušenj v drugih državah predlagamo alternativno rešitev, in sicer ambiciozen sistem ločenega zbiranja odpadne embalaže.